

Johann Santini Aichel; E. Kraft, Wolfgang Hagenauer und eine Gruppe nordosttirolischer Kirchenräume; D. Frey, Die Bildkomposition bei Joseph Anton Koch und ihre Beziehung zur Dichtung; F. Novotny, Cézanne als Zeichner; E. Zöllner; Möglichkeiten und Grenzen der Zusammenarbeit zwischen Kunstgeschichte und Siedlungsgeschichte.

Roč. 15 (1953): L. Baldass, Malerei und Plastik um 1440 in Wien; D. Frey, Michael Pacher-Studien; B. Grimschitz, Die Risse von Anton Pilgram; H. Koepf, Neuentdeckte Bauwerke des Meisters Anton Pilgram; E. Bachmann, Einige unveröffentlichte Elfenbeine aus dem Anfang des 18. Jahrhunderts; E. Knab, Daniel Gran als Zeichner; H. Ankwitz-Kleehoven, Die Romako-Blätter der Wiener Akademiebibliothek.

Roč. 16 (1954): E. Frodl-Kraft, Das Margaretfenster in Ardagger; W. Frodl, Zur Malerei der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts in Österreich; T. Hoppe, Zur Auffindung eines Tafelbildes Michael Pachers; O. Demus, Studien zu Michael Pachers Salzburger Hochaltar; E. Heinze, Zum Feldkircher Annenaltar des Wolf Huber; J. Fleischer, Der Barockmaler Johann von Spillenberger; H. Tintelnot, Barocke Freskomaler in Schlesien; H. G. Franz, Die Fassade der Klosterkirche in Kremsmünster; E. Hainisch, Zum Bagedanken des Oberen Belvedere-Schlusses in Wien.

Poválečné svazky tohoto předního rakouského uměleckohistorického časopisu, založeného v roce 1907 Maxem Dvořákem pod názvem Kunstgeschichtliches Jahrbuch, přináší opět bohatý a různorodý materiál zejména z oblasti rakouského středověkého a barokního umění. Ačkoliv známa skutečnost, že se umění českých zemí a sousedního Rakouska nejednou setkalo na společné cestě a že docházelo k vzájemnému ovlivňování, činí přitažlivou většinu látky, soustředí se pozornost českého historika umění především na články, jejichž thema je předmětem práce i českého dějepisu umění. S tohoto hlediska jsou nepochybně nejvýznamnější stati Franzova (ve 14. ročníku), Grimschitzova (v 15. ročníku) a Tintelnotova (v 16. ročníku). První je věnována přednímu představiteli jednoho proudu vrcholné barokní architektury v Čechách, Giovanni Santinimu, jehož dílo má v evropském barokním stavitelství mimořádný význam jak v oblasti gotisujícího projevu, tak i extrémního a běžného baroka. Franzova práce, sledující ve dvou rozsáhlých kapitolách obě větve Santiniho tvorby, její zdroje a vliv, je v podstatě první systematický pohled na dílo tohoto geniálního umělce. Vyžádá si však, jak se zdá, v historických i theoretických závěrech nejednu korekturu, zvláště po nedávné studii V. Ríchtra (srov. Sborník prací FFBU IV, 1956, ř. C, č. 2, 93 n.). Grimschitzova studie je další důležitý příspěvek k poznání povahy architektonického díla architekta a sochaře z přelomu gotiky a renesance, Antonína Pilgrama. Z nákrešů vídeňské stavební hutě, uložených v knihovně Akademie výtvarných umění ve Vídni, přispívá Grimschitz Pilgramovi s jistotou nových 92. Jedna z kreseb představuje patrně studii ke klenbě schodiště školy u kostela sv. Jakuba v Brně. Konečně Tintelnotův článek o barokní freskové malbě ve Slezsku se dotýká dosti obsírně tvorby českých a moravských malířů ze středisek Praha, Brno a Olomouc, a to — ve shodě s thematem práce — zejména s hlediska jejího vlivu na slezské malířství prvních čtyř desetiletí 18. století. V této souvislosti se Tintelnot zmiňuje mimo jiné o F. I. Ř. Ecksteinovi, J. J. Etgensovi, T. Supperovi, F. A. Sebastiánim, F. X. Palkovi (uvádí chybně jeho bratra Františka Karla), o J. M. Lasslerovi, K. Handkovi a F. A. Schefflerovi.

Uměleckohistorickým materiálem nacházejícím se na území Čech a Moravy nebo s ním souvisejícím se mimo to obrátá několik dalších studií. V ročníku 12. a 13. Hainischova, věnovaná rakouskému pozdně baroknímu a klasicistnímu architektu Hetzenдорfovi, autoru farního kostela ve Slavkově u Brna; v ročníku 14. stať Kraftové, dotýkající se české architektury 18. století; v ročníku 15. Koepfova, přispívající Pilgramovi-architektu nové práce, a to účast na stavbě kněžiště kostela sv. Kiliána v Heilbronnu, podélné lodi městského kostela ve Wimpfenu am Berg a jižního traktu Zemského domu ve Vídni.

Zdeněk Kudělka

Třetí a čtvrtý svazek Musikologie. *Musikologie.* Sborník pro hudební vědu a kritiku. Založil Vladimír Helfert. Svazek 3. K stému výročí narození Leoše Janáčka. — Řídí Jan Rácek a redakční kruh. SNKLHU, Praha 1955. Čísl. str. 477.

Třetí svazek Musikologie je věnován otázkám janáčkovským. Thematicky se dělí do tří okruhů, za nimiž následují dokumenty, zprávy a obsah.

Do prvního thematického okruhu — historického a biografického — jsou zařazeny studie Jana Racka (Janáček a Praha) a Osvalda Chlubny (Janáček-učitel). Druhý okruh prací přináší díle studie analytické (Frant. Pala, Jevištní dílo L. J.; Jarmil Burghauser, J-ova tvorba komorní a symfonická; Ludvík Kundera, J-ova tvorba klavírní; Cenek Gardavský, Chrámové a varhanní skladby L. J.). V třetím okruhu nalezneme srovnávací

studii *Jos. Burjanka*, *J-ova Káta Kabanová* a *Ostrovského Bouře*, dále práci *Theodory Strakové* na thema *J-ovy operní náměty a torsa a stat Otakara Sourka O některých janáčkových problémech edičních*. Oddíl dokumentů přináší dosud nepublikovanou korespondenci L. J. s O. Hostinským (Jiří Vysloužil), na závěr publikace je otištěna zpráva *Theodory Strakové, Památky na Leoše Janáčka*.

Sborník je dalším obohacením naší janáčkovské literatury. Bylo by si však přát, aby nám vyrostlo monumentální dílo o životě a tvorbě Janáčkově, neboť vedle nedokončené práce Helfertovy (Leoš Janáček I. V poutech tradice, Brno 1939) a řady dílčích studií nemáme v naší české musikologické literatuře o Janáčkově žádný souhrnný spis.

Musikologie. Svazek 4. Řídí Jan Racek a red. kruh. SNKLHU, Praha 1955. Čísl. str. 338.

Čtvrtý svazek *Musikologie* je tematicky nesourodý. Nalezneme zde práci *Fr. Bartoše* *Ke geni Smetanovy Prodané nevěsty*, studii *Ivana Vojtěcha*, *O dosavadní tvorbě Vladimíra Sommera I., Karla Janěčka* *Současné problémy harmonické a jejich řešení*, *F. Pujmana* přispěl statí značně essayistického rázu *Hra zpívaná a tvorba lidová* — a konečně jsou z větších studií uvedeny práce z oboru hudebního folkloru (*J. Racek*, *K práci na nápevném katalogu lidových písní a K. Vetterl*, *K otázkám katalogisace nápevů lidových písní*). V dokumentech je Seznam skladeb a článků *Václava Dobiáše* (*M. Ladmanová*), *Korespondence Jana Heřmana s Adolfem Mikešem* (*V. J. Sýkora*) a článek *J. Vysloužila*, *Z korespondence k Janáčkově hudebně folkloristické činnosti*. Zprávy přináší *Rackovu stat K padesátinám prof. dr. Mirko Očádlíka*, *souhrny o práci hudeb. hist. oddělení Moravského musea v Brně* (*Th. Straková*), *Národního musea v Praze* (*A. Buchner*), *Musea B. Smetany 1952—1953* (*A. Waisar*) a shrnutí *Na závěr činnosti Společnosti Bedřicha Smetany* (*A. Waisar*). Důležitý je *Bibliografický přehled knižní literatury o hudbě za léta 1949—1953* (*O. Fric*).

Rudolf Pečman

Helfertovy Základy hudební výchovy. *Vladimír Helfert: Základy hudební výchovy na nehuděbních školách. Knižnice pro další vzdělání učitelů „Na pomoc učitelů“. Redigoval, předmluvu napsal a bibliografii hudební výchovy sestavil Bohumír Štědroň. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1956, II. vyd. Čísl. str. 73. Náklad 4400 výt.*

Helfertův hlavní hudebně výchovný spis, *Základy hudební výchovy*, přichází právě včas. Je vzorně vědecky fundován, ale hlavně vnáší světlo do řady problémů, které jsou ještě dnes — ba právě dnes — aktuální a nevyřešené. Tak hned I. kapitola, která řeší otázku hudebnosti, vyvrací mylné názory na systém a výuku hudební výchovy na nehuděbních školách. Je třeba rozvíjet *receptivní* hudebnost, danou všem lidem bez rozdílu, zálibu v hudbě i potřebu slyšet hudbu. Nestačí tedy pouze cvičit hudební sluch, hudební představitost pouhým „zpěvem“, ale je nutné vychovávat mládež harmonicky vzdělanou v celkovém estetickém názoru na hudbu, vychovávat nové obecenstvo našich koncertních síní, oper a baletních představení. To je možné jedině cílevědomo celkovou výchovou k hudbě. Právě dnes mají tyto Helfertovy názory neztenčený význam; vždyť tolik pocítujeme, jak málo zájmu o hudbu má naše nejmladší a mladá generace, jak právě u ní hudebnost rapidně upadá. Proto se — jako za dob Helfertových (spis byl dokončen 1929), tak i dnes — stále pocítuje nutnost *povinné a soustavné hudební výchovy* (II. kapitola) až do nejvyšších tříd všeobecně vzdělávacích škol. Historické a estetické vědomosti o hudbě patří ke všeobecnému vzdělání, právě tak jako vědomosti z ostatních výukových předmětů. Helfert žádá široce založenou hudební výchovu, která by sestávala ze zpěvu, intonace, rytmiky a elementární theorie. Je třeba, aby hudební výchova byla postavena na úrovni ostatním předmětům. Hudební výchova má být přednášena životně a názorně, tak aby povzbuzovala a tříbila hudebnost. Její účel budí hudební výchovný a vzdělávací. Vychovávat hudbou ke zbystrěné a koncentrované inteligenci, pomoci vytvářet mravní poměr naší mládeže k hudbě, naučit ji hudbě rozumět, ale i hudbu prociťit, budit lásku k hudbě v mladých lidech a vést je tak k poznání vyšších duchovních hodnot — to je hlavní smysl a cíl hudební výchovy na nehuděbních školách.

Podnětný spis *Vladimíra Helferta* vychází z popudu doc. dr. Boh. Štědroňe jako již páté znovu vydané dílo Helfertovo (předtím vyšlo: soubor statí *O Janáčkově, O Smetanovi, Tvůrčí rozvoj B. Smetany, Smetanovské kapitoly. Všechno red. B. Štědroň*). Kež by se uskutečnilo jednotné a soustavné vydání všech Helfertových prací, které svou methodickou ujasněností, mravní a vědeckou závažností a pravdivostí mají dnešku stále mnoho co říci.

Rudolf Pečman